

Atlantikwall Museum Noordwijk

waar historie en natuurbehoud samen gaan

Ingang Atlantikwall museum.
Foto: Joost Bouwmeester

Als je in Noordwijk aan Zee het fietspad naar Zandvoort kiest, zie je al snel aan de westzijde een schelpenpaadje met aan het eind een stalen deur. Het is de ingang van een uitgebreid bunkercomplex, aangelegd in de Tweede Wereldoorlog. Het is nu een interessant museum en in de winter overwinteren er vleermuizen.

JELLE VAN DIJK

Een van de duizenden bunkers langs de kust van Noorwegen tot aan Spanje die samen de Atlantikwall vormden was de Batterie Noordwijk. Met die Atlantikwall moest een invasie in West-Europa voorkomen worden. Na de oorlog was er aanvankelijk weinig belangstelling voor de bunkers, behalve bij de plaatselijke jeugd voor wie de bunkers een fantastische ‘speeltuin’ vormden. Maar vanwege gevaarlijke situaties werden de ingangen met zand dichtgeschoven. Het dagelijkse toezicht door het Hoogheemraadschap van Rijnland moest er verder voor zorgen dat iedereen wegbleef uit de zeereep. In de jaren zeventig en tachtig bleek dat in diverse bunkers langs de kust vleermuizen overwinterden. Ook

bij Noordwijk was dat het geval. Om dat te kunnen vaststellen moest wel een oude ingang bereikbaar worden gemaakt. Hierna ontstond het plan om het gangenstelsel verder geschikt te maken voor vleermuizen. Op aandringen van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk plaatste de gemeente Noordwijk begin jaren negentig een stalen deur om verstoring via de opengelegde ingang te voorkomen. Helaas werd deze deur al na enkele maanden opengemaakt. Hierna besloot de gemeente om uit veiligheidsoverwegingen de ingang wederom geheel met zand af te dekken. Hiermee leek het bunkercomplex definitief onzichtbaar en ontoegankelijk geworden.

Museum wordt uitgegraven

Maar dan klopt in 1997 een groepje enthousiaste Noordwijkers bij de gemeente aan met het plan voor een Atlantikwall Museum. Het voorstel krijgt veel bijval in de raad, mede door de inzet van wethouder Salman. De opzet van het plan is tweeledig: een expositieruimte in het bunkerstelsel inrichten en het bieden van een overwinteringsplaats voor vleermuizen. Voor dit laatste wordt contact gelegd met het bestuur van eerder

genoemde vereniging. Later volgt samenwerking met de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland. De benodigde vergunningen worden dankzij deze opzet snel afgegeven en hierna kan het grote werk beginnen. Zaterdag na zaterdag, en dat jaren achtereenvolgende, graaft een groep vrijwilligers zich een weg door het zand dat veel gangen ontoegankelijk heeft gemaakt. Via luchtkokers en instortingen is er namelijk veel zand naar binnen gekomen. Hier en daar worden wanden en plafonds opnieuw gemetseld. De drie verdiepingen tellende commandobunker wordt ook weer ‘bewoonbaar’ gemaakt. Een grote stap voorwaarts vormt de aansluiting op het lichtnet. Hierdoor hoeft niet langer gewerkt te worden met zaklampen en stroom uit een aggregaat.

Veel belangstelling

Ondertussen groeit de verzameling spullen die men ten toon wil stellen. Dit leidt er toe dat in 2004 een expositie over de Atlantikwall wordt geopend in de bunker aan de Bosweg waar tijdens de Tweede Wereldoorlog munitie was opgeslagen. Vlak na de oorlog werd deze bunker ingericht als noodopvang voor schilderijen, en nu dus als museum. Enkele honderden meters verder noordwaarts gaan de herstelwerkzaamheden in het gangenstelsel onverminderd door. Hier is men in het voorjaar van 2007 zo ver gevorderd dat gestart kan worden met rondleidingen door de commandobunker en de aangrenzende gangen. De belangstelling is groot en al in 2008 worden bijna 3000 bezoekers rondgeleid. Hierbij zijn veel Noordwijkse scholieren, maar ook Duitse toeristen.

Het werk aan het verder toegankelijk maken van “Batterie Noordwijk” is hiermee nog lang niet afgerond. Ook tijdens de rondleidingen gaat het werk gewoon door. In 2013 wordt een tweede ingang open gegraven. Hierdoor wordt de afvoer van het zand uit het noordelijke gangenstelsel een stuk eenvoudiger. Ook wordt het dak van de commandobunker tijdelijk blootgelegd om vochtwerende platen aan te brengen. Voor het krijgen van de vergunning voor deze ingrepen in het Natura-2000 gebied leveren de Noordwijkse natuurvereniging en de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland inventarisatiegegevens aan. Zo wordt onder andere vastgesteld dat hier beschermde soorten als blauwe zeedistel en zandhagedis voorkomen. Deze soorten ondervinden zeker geen nadelige gevolgen. Eerder zullen ze profiteren van de nieuwe zandige plekken die door het graafwerk zijn ontstaan. Voor de vleermuizen wordt exact beschreven hoe hiermee om moet worden gegaan gedurende de werkzaamheden.

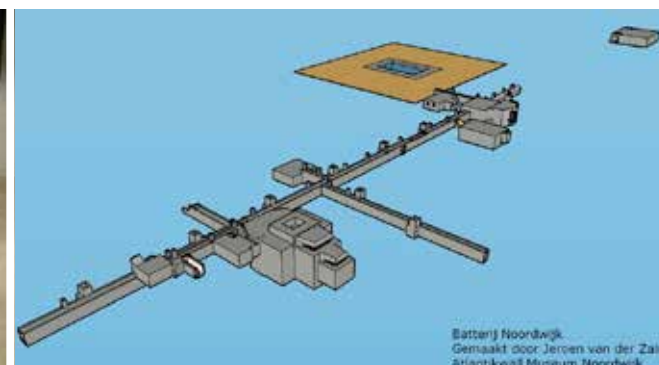
Vleermuizen in de lift

Hoe is het de vleermuizen hier vergaan? In 1995 was er voor het laatst geteld en werden er 15 watervleermuizen aangetroffen. Aanvankelijk leek het herstel van het bunkercomplex geen succes voor vleermuizen. Dit ondanks de afspraak om het gehele gangenstelsel, uitgezonderd de commandobunker, af te sluiten van 1 september tot 1 mei. Pas na enkele jaren, in de winter van 2004/2005, leverde de jaarlijkse inspectie een paar watervleermuizen op. Hierna nam het aantal geleidelijk toe tot ruim 20. In de winter 2012/2013 bleken er 46 watervleermuizen en 2 meervleermuizen te overwinteren. De meervleermuis was hier voor het laatst in 1988 gesignaleerd. Vermoedelijk is deze toename gestimuleerd door het aanbrengen van houtwolcementplaten. Hierachter kunnen de vleermuizen gemakkelijk weggroepen.

Nog meer mogelijkheden krijgen de vleermuizen als ook de gang ten noorden van de tweede ingang wordt uitgegraven en hersteld. Het Noordwijkse bunkercomplex zal na afronding van deze fase bestaan uit drie delen. Het centrale deel wordt verder ingericht voor de expositie over de Atlantikwall. Hier wordt ook uitgebeeld hoe er door de manschappen onder de grond werd geleefd. Nog meer materiaal - nu nog opgesteld in de munitiebunker aan de Bosweg - zal een plaats krijgen in een van de vrijgekomen ruimten onder de grond. De bunker aan de Bosweg wordt daarna als museum voor Engelandvaarders ingericht. “Batterie Noordwijk” blijft ten behoeve van de vleermuizen elke winter gesloten van 1 september tot 1 mei, uitgezonderd de commandobunker. In de zomer is het museum elke zondag open voor publiek van 10-17 uur. Zo blijken in deze bunkers natuur en historie heel goed samen te gaan. Voor meer bijzonderheden over dit Noordwijkse museum zie: www.atlantikwall.nl

Huidig interieur met
britsen en parallax.

Plattegrond van batterij.
Foto's: www.atlantikwall.nl

Hard zwoegen om het
ingestoven duinzand uit
de gangen te kruien.
Foto: Joost Bouwmeester

